

Cservenka Ferdinánd: A szlovák gyorsdandár harci tevékenysége 1941. július 7-től 21-ig

A szlovák Gyorscsoport harci bevetéseit és tevékenységét figyelembe véve, valamint a katonák harci tapasztalatait értékelve a szlovák hadvezetés úgy döntött, hogy a Gyorscsoportot további alakulatokkal erősíti meg, és megszervezi a Gyorsdandárt. 1941. július 5-én a 4. számú hadműveleti parancs értelmében a Gyorscsoportot a 11. tüzérezreddel, az 1. hadosztály alárendeltségébe tartozó 1. lovas felderítő osztály gépkocsizó alakulataival és a kerékpáros századdal erősíti meg, amelyeket Szambor településre küldtek. Itt az 1. hadosztálytól átadott alakulatokat összevonták a 2. lovas felderítő osztály gépkocsizó alakulataival, és létrehozták a gépkocsizó felderítő osztályt. A 2. hadosztály a formálódó alakulat rendelkezésére bocsátotta az 1. utászszázadát. A gyalogos alakulatokat 180 fővel és 2 aknavetővel erősítették meg. A 11. tüzérezred a Gyorscsoporthoz küldte a 4 db 105 mm-es vz. 35 ágyúval felfegyverzett 11/8. ütegét, amelyet a 11/I. tüzérosztály alárendeltségébe helyeztek. Továbbá a Gyorscsoport alárendeltségébe került a 12 db 37 mm-es vz. 37 páncéltörő ágyúval felfegyverzett 11. páncéltörő ágyús század is. 1941. július 7-én az 5. számú hadműveleti parancs értelmében a Gyorscsoportot hivatalosan is átnevezték Gyorsdandárrá. Az dandár parancsnoka a mindössze 42 éves Rudolf Pilfousek¹ vezérkari ezredes, a dandártörzsé pedig Július Nosko² lovassági őrnagy lett.³ Július 12-én a dandár megszervezése befejeződött, és Pilfousek ezredes alakulatát ismét Carl-Heinrich von Stülpnagel tábornok 17. hadseregének alárendeltségébe helyezték.⁴ A Gyorsdandárt a következő alakulatok alkották:

1. táblázat: Az alakulat hadrendje 1941. július 7-én (szerkesztette: a szerző)

Hadrendi elem	Egységek	Létszám
Parancsnokság (parancsnok: Rudolf Pilfousek vezérkari ezredes)		17 tiszt, 8 altiszt, 73 tisztes és közlegény
Gépkocsizó felderítő osztály (parancsnok: Tibor Dualský őrnagy)	parancsnokság, híradószakasz, páncélgépkocsis szakasz, páncéltörő ágyús szakasz, 2 kerékpáros század, árkászszakasz	25 tiszt, 12 altiszt, 788 tisztes és közlegény

6/II. gépkocsizó gyalogzászlóalj (parancsnok: Karol Hrabec őrnagy)	parancsnokság, híradó-szakasz, páncéltörő ágyús szakasz, aknavető-szakasz, hegyi ágyús üteg, 3 gépkocsizó gyalogszásad	20 tiszt, 1 altiszt, 828 tisztes és közlegény
Harckocsizászlóalj (parancsnok: Jozef Dobrotka őrnagy)	törzsszásad, 2 harckocsizásadás, 3 páncéltörő ágyús század	26 tiszt, 14 altiszt, 712 tisztes és közlegény
11/I. tüzérosztály (parancsnok: Jozef Vogl őrnagy)	parancsnokság, híradószakasz, 3 vz. 30 tarackokkal felszerelt üteg, vz. 35 ágyúkkal felfegyverzett üteg	21 tiszt, 3 altiszt, 630 tisztes és közlegény
Utászszázad (Rudolf Ivanič hadnagy)		4 tiszt, 1 altiszt, 261 tisztes és közlegény
Híradószázad (Baltés hadnagy)		4 tiszt, 98 tisztes és közlegény

A Gyorsdandár létszáma 3 546 fő volt, ebből 117 tiszt⁵, 39 altiszt, 3 390 tisztes és közlegény. Fegyverzete 1 391 db pisztolyból, 1 665 db vz. 24 puskából, 126 db vz. 26 könnyű géppuskából, 101 db vz. 24 nehézgéppuskából, 73 db vz. 37 páncéltörő ágyúból, 2 vz. 36 aknavetőből, 4 db vz. 15 hegyi ágyúból, 12 db vz. 30 tarackból, 4 db vz. 35 ágyúból, 5 OA vz. 30 páncélgépkocsiból, 36 könnyű harckocsiból (20 Lt-35, 9 Lt- 38 és 7 Lt-40), 4 MTH lánctalpas traktorból, 298 tehergépkocsiból, 5 egészségügyi és 4 tartálykocsiból, 88 személygépkocsiból, 62 motorkerékpárból és 269 kerékpárból állt.⁶

A Gyorsdandár alakulatai Szambor környékén helyezkedtek el.⁷A dandár megszervezését szlovák repülőgépek is biztosították. Július 6-án az 1. felderítő repülőszázad és a 13. vadászrepülő-század gépei több alkalommal is felderítő és védelmi tevékenységet folytattak Chyrow-Szambor-Drogobics-Turka légterében, de nem került sor semmilyen incidensre az ellenséges szovjet légierő gépeivel szemben.⁸ Július 9-én a Gyorsdandár a Szambor-Rudky-Lvov (Lemberg)-Winiki vonalon Winiki-Kurowice-Szopki térségébe nyomult előre. Az utak csúszósak és sárosak voltak, ezért külön kihívást jelentett elsősorban a gépjárművek vezetőinek. Több gépjármű elromlott, és defektet kapott, amelyeket Szamborba, vagy Lvovra vontattak, ahol a javításokat végezték. A következő napon, július 10-én a Gyorsdandárt a 8 db 20 mm-es Oerlikon gépágyúval felfegyverzett 15. könnyű légvédelmi üteggel erősítették meg, amely az alakulat légvédelmét próbálta biztosítani.⁹ A július 9-i parancs értelmében a dandárt a szlovák 3. és 4. gyalogezerdek két zászlóaljával (3/I. és 4/I. zászlóaljak) kell megerősíteni, amelyeket Chyrowba küldtek, hogy ott gépjárművekkel szereljék fel, és német mintára szervezzék át. 1941. július 11-én a

Gyorsdandár Tarnopol keleti térségébe érkezett, ahol a Von Stülpnagel gyalogsági tábornok vezette német 17. hadsereg alárendeltségébe került. A dandár tisztjeit és legénységét Kozłowa környékén szállásolták el, ahol három nap pihenő várt rájuk. A következő napon az alakulatot a 11. tüzérezred további osztályaival erősítették meg. Az ezred két könnyű (11/I. és 11/II.) és egy nehéz tüzérosztállyal (11/III.) rendelkezett. Mindkét könnyű tüzérosztály 3-3 ütegből állt, és mindegyik üteg 4 db vz. 30 tarackkal volt felfegyverezve. A 11/III. nehéz tüzérosztály szintén 3 üteggel rendelkezett, de az egyes ütegek fegyverzetét 4 db vz. 35 ágyú alkotta.¹⁰ A német és szlovák tüzér alakulatok közti összekötő szerepet Von Langerke őrnagy töltötte be. A Gyorsdandár 3/I. és 4/I. gyalogzászlóaljakkal tervezett megerősítése végül elmaradt. Július 12-én a 6/II. zászlóaljat gépkocsizó gyalogos csoportnak nevezték át. Annak ellenére, hogy a Gyorsdandár alárendeltségébe tartozott a 11. tüzérezred és a harckocsizászlóalj, a gépkocsizó gyalogos csoport viszont alacsony létszámú volt. Ha az utóbbi alakulatot megerősítették volna a két gyalogzászlóaljjal, akkor ezred erejű lett volna. Ennek megvalósítása azonban elmaradt.¹¹ Július 21-én a dandár létszáma elérte a 4 902 főt (195 tiszt, 52 altiszt, 4 655 tisztes és közlegény). Fegyverzetét ekkor 1 666 db pisztoly, 2 815 db puská, 156 db könnyű géppuská, 27 db nehézgéppuská, 24 db 100 mm-es vz. 30 tarack, 12 db 105 mm-es vz. 35 ágyú, 4 db 75 mm-es vz. 15 hegyi ágyú, 39 db 37,2 mm-es vz. 34 és 37 páncéltörő ágyú, 8 db 20 mm-es vz. 36 légvédelmi ágyú, 2 db 81,3 mm-es vz. 36 aknavető, 5 OA vz. 30 páncélgépkocsi, 27 Lt-35, 9 Lt-38 és 7 Lt-40 könnyű harckocsi alkotta. A közlekedést 459 teher- és 137 személygépkocsi, 90 motorkerékpár és 296 kerékpár biztosította.¹²

Július 14-én a német 17. hadsereg parancsnokságának utasítása szerint a Gyorsdandárnak a hadsereg jobbszárnyán kellett előrenyomulnia Bucsacs, majd tovább Gródek térségébe, ahova július 16-án 19 órakor meg is érkezett, s így elérte az 1939. szeptembere előtti lengyel-szovjet határt. Az itt eltöltött két nap során az alakulat katonái a gépjárművek javításával, a fegyverzet és felszerelés megtisztításával, és a készletek feltöltésével foglalkoztak. Július 19-én a dandárnál látogatást tett a nemzetvédelmi miniszter Ferdinand Čatloš tábornok, Alexander Mach belügyminiszter és az államtitkár Franz Karmasin százados. Még aznap este a Gyorsdandárt a Ludwig Kübler tábornok XXXIX. hegyi hadteste alá rendelték, amelynek alárendeltségében volt a német 257. gyaloghadosztály, valamint az 1. és 4. hegyi hadosztályok is. A hadtest Vinnyica irányába nyomult előre. A szlovák dandár ekkor egy szolidan, de megbízhatóan felfegyverzett, teljesen gépesített és kipihent alakulat volt, amely a 17. hadseregen belül egyedülként rendelkezett harckocsikkal. Előrenyomulásuk iránya Gródek-Ploskirow-Latyczow volt egészen Djakowce-Werbka térségéig, amely körülbelül 40 km-re északnyugatra helyezkedett el Vinnyicától. A szlovák dandár katonái július 20-án érkeztek meg a kijelölt helyre. Időközben az 1. és 4. hegyi hadosztályok Vinnyica

elfoglalásáért küzdöttek, amikor a szovjet utászok a kialakult zűrzavarban saját embereikkel együtt felrobbantották a hidat. A város elestét nem tudták megakadályozni az erős szovjet ellenlökések sem. A Gyorsdandár azt a feladatot kapta, hogy július 21-én Vinnyicára vonuljon. Elsőként a Tibor Dualsky¹³ őrnagy vezette elővéd nyomult előre, amely egy felderítő (1 páncélgépkocsi szakasz, 1 kerékpáros szakasz) és egy harcoló (2 harckocsiszakasz, 2 páncéltörő ágyús szakasz, 2 kerékpáros szakasz, a nehéz lovasszáhad nagy része, 1 gyalogszáhad, 1 tüzéreg) alakulatokból álló csoportosításból, valamint a dandártörzsből állt. Mögöttük a Karol Hrabec¹⁴ őrnagy vezette hadoszlop (1 páncélgépkocsi szakasz, 1 páncéltörő ágyús szakasz, a gépkocsizó gyalogos csoport, a harckocsizászlóalj, a 11. tüzérezred, a 15. könnyű légvédelmi üteg, az utász- és a híradószázad, a 315. tehergépkocsi-oszlop stb.) haladt.¹⁵

Július 21-én Pilfousek vezérkari ezredes, a Gyorsdandár parancsnoka néhány tisztjével Kübler tábornokhoz ment Vinnyicára. A tábornok vázolta nekik a fennálló helyzetet. A Gyorsdandár feladata az volt, hogy déli és délkeleti irányban elvágja a szovjet csapatok menekülési útvonalát. Kübler tábornok a Gyorsdandárt a Maximilian Fretter-Pico tábornok vezette német 97. könnyű gyaloghadosztály alárendeltségébe helyezte, és elrendelte, hogy Gumennoje–Mihajlovka–Szcsasztlivaja–Lipovec–Illinci vonalon nyomuljon előre, boztosítsa Lipovec–Illinci térségét, akadályozza meg a szovjet alakulatok visszavonulását délkeleti irányban, és folytassa a szovjet csapatok üldözését egészen Granovig. Ján Straka¹⁶ főhadnagy szerint a német hadvezetés elvárása alapján a Gyorsdandárnak át kellett törnie a frontot Vinnyicánál, és gyors előrenyomulással a szovjet csapatok mögött, kb. 80 km mélységben lezárni az egyetlen visszavonulási útvonalat és a vasútvonalat. Pilfousek ezredes is aggályait fejezte ki a feladat teljesítését illetően. Kübler tábornok válasza az volt, hogy a szlovákok megmutathatják, hogy megérdemlik a Führer bizalmát. Ha teljesítik a feladatot, akkor kérelmezi, hogy a Gyorsdandár katonái rendkívüli szabadságot kapjanak, és többé ne legyenek harcba vetve.¹⁷

A XXXIX. hegyi hadtest parancsnoka figyelmeztette Pilfousek ezredest, hogy ez a feladat nem veszélytelen. A Gyorsdandárnak Voronovicából Illinci felé haladva támogatnia kellett a német 97. könnyű gyaloghadosztályt, és Nová Priljukától északnyugati irányban Lipovec felé pedig a német IV. hadtest alárendeltségébe tartozó 24. gyaloghadosztályt. Kübler tábornok szerint a szlovák dandárnak minimális veszteségek árán kellett volna nagy győzelmet elérnie, több mint 10 000 foglyot ejtenie, és nagy zsákmányt szereznie. Nosko őrnagy, a dandártörzs parancsnoka szkeptikus volt a feladat teljesítését illetően. Szerinte a szlovák katonákat az égő pokolba küldik.¹⁸

Kübler tábornok számításai azonban helytelenek voltak, ugyanis az 1. páncéloscsoport nyomása alatt harcoló szovjet 6. és 12. hadseregeknek nem volt szándékuk visszavonulni. A német tábornoknak nem volt tudomása arról sem, hogy a szovjet csapatok 1941. július 22-én komoly ellenlökésre készültek.¹⁹

Pilfousek ezredes – Kübler tábornokkal való tanácskozása után – este 23 órakor találkozott a Fretter-Pico tábornokkal, a német 97. könnyű gyaloghadosztály parancsnokával. A tábornok közölte Pilfousek ezredessel, hogy elfoglalták a Lipovectől 8 km-re nyugatra lévő Szcsasztlivaja települést, és a német felderítés szerint a szovjetek csupán ezred nagyságú erőkkel (a valóságban a szovjet 72. hegyi lövészadosztály) rendelkeznek a Voronovica–Obodnoje útvonalon. A német 97. könnyű hadosztály főerőinek július 22-én Obodnoje településen keresztül Illinciig kellett előrenyomulniuk. Fretter-Pico tábornok Pilfousek ezredesnek egyben elrendelte, hogy a Gyorsdandár azonnal Szcsasztlivaja településre vonuljon, ahonnan július 22-én reggel vegye üldözőbe az Illinci irányába visszavonuló ellenséget. A német 97. felderítő zászlóaljnak a Gyorsdandár mögött kellett előrenyomulnia, és biztosítania Lipovec térségét. A szlovák dandárnak pedig Illinciben csatlakoznia kellett a német 97. könnyű gyaloghadosztályhoz, és közösen előrenyomulniuk Granov irányába.²⁰

A Gyorsdandár július 21-én késő este megérkezett a Bug folyó partján lévő Vinnyica településre. A város még lángokban állt, amely a német 4. hegyi hadosztály és a visszavonuló szovjet alakulatok közötti kemény harcokról tanúskodott. A szlovák dandár nem állt meg a településen, hanem folytatta előrenyomulását, átkelt a német utászok által fából épített hídon keresztül. A gépjárművek lekapcsolt fényszórókkal haladtak előre a girbegörbe utakon, amely elég kockázatos volt. A Gyorsdandár július 22-én 1 órakor érte el Szcsasztlivaja települést. A német 97. felderítő zászlóalj csupán bizonytalan hírekkel szolgált Pilfousek ezredes számára. A hírek szerint Felixovka község a szovjetek kezén van, Lipovec térségében talán két szovjet gyalogezred állomásozik. Pilfousek ezen információk alapján arra következtetésre jutott, hogy az ellenség demoralizálódott, és Illinci irányába vonul vissza. Ebből kifolyólag Lipovec előtt csupán gyenge, rejtett szovjet alakulatokat feltételezett. A valóság azonban az volt, hogy a német 17. hadsereggel és az Ewald von Kleist tábornok vezette 1. páncéloscsoporttal szemben a szovjet 12. és 6. hadseregek voltak védelemben. Ezeknek a szovjet hadseregeknek a helyzete 1941. június végén vált kritikussá, amikor a német 1. páncéloscsoport egészen Zsitomirig tört előre. Június 30-án a Sztavka²¹ utasította az Ivan Nyikolajevics Muzicsenko altábornagy vezette 6. hadsereget és a Pavel Grigorjevics Ponyegyelin vezérőrnagy vezette 12. hadsereget, valamint a Jakov Fjodorovics Kosztenko altábornagy irányítása alatt lévő 26. hadsereget, hogy ürítsék ki a Lvovi kiszögellést, és

létesítsenek védelmi állásokat a Szárni-Szlucs folyó-Osztrog-Skalat-Csortkov-Kolomija-Bergomet vonalon. Július 9-ig pedig építsenek ki újabb védelmi állásokat a Sztálin-vonalhoz tartozó megerősített körzetekben, mégpedig Korosztjeny, Novográd-Volinszkij, Sepetovka, Sztarokonsztantyinov és Proszkurov (ma Hmelnjickij) nyugati szélén. A Sztálin parancsára lefegyverzett és részenként lebontott Sztálin-vonal nem jelentett nagy akadályt a támadóknak. A német 1. páncéloscsoport már július 9-én áttörte a vonalat, és három nappal később, nehéz harcok közepette elfoglalta Bergycsevet. A német 17. hadsereg is támadásba lendült a Sztálin-vonal ellen, előrenyomulásának iránya a szovjet 12. hadsereg és a tőle délre elhelyezkedő 18. hadsereg érintkezési pontja volt. A német XXXIX. hegyi hadtest, amelynek alárendeltségébe tartoztak az 1. és 4. hegyi hadosztályok, támadást indított a szovjet 12. hadsereg ellen, és július 16-án 20 km-es szélességben áttörte a Sztálin-vonalat. Időközben az 1. páncéloscsoport elfoglalta Belaja Cerkovot. A támadók a szovjet 6. és 12. hadseregeket elválasztották a Délnyugati Front többi alakulatától. Július 19-én a német XXXIX. hegyi hadtest elfoglalta Vinnyicát, és a szovjet csapatokat a Déli-Bug folyó mögé vetette vissza. A Vörös Hadsereg csapatainak üldözése kimerítette a német katonákat, valamint a visszavonulók által megsemmisített hidak szintén akadályozták az előrenyomulást, ezért Kübler tábornok parancsnoksága alá rendelték ideiglenesen a német IV. hadtest 97. könnyű gyaloghadosztályát, 125. és 295. gyaloghadosztályait, az LII. hadtest 100. könnyű gyaloghadosztályát, valamint a szlovák Gyorsdandárt.²²

A szovjet alakulatok délkelet felé, Kalinovka-Gajszin, valamint Vinnyica-Gajszin irányban vonultak vissza a Sztavka által kijelölt Belaja Cerkov-Gajszin vonalig. Lipovec település fontos útkereszteződés volt, ahol Kalinovka-Gajszin út találkozott a Vinnyicába vezető mellékúttal. Lipovecet a sikeres visszavonulás miatt meg kellett védeniük a szovjet csapatoknak. Miután a visszavonuló szovjet alakulatoknak nem sikerült szabadulniuk üldözőiktől, Muzicsenko altábornagy és Ponyegyelin vezérőrnagy úgy döntöttek, hogy ellenlökést indítanak a támadókkal szemben, amelyet július 22-re terveztek. A német XXXIX. hegyi hadtesttel szemben Ponyegyelin 12. hadserege helyezkedett el, amely szintén rendelkezett hegyi alakulatokkal. Július elején a 12. hadsereget a 8. lövészhadtest (72. hegyi lövészadosztály, 99. és 173. lövészadosztályok), a 13. lövészhadtest (44., 58. és 192. hegyi lövészadosztályok) és a 24. gépesített hadtest (45. és 49. harckocsihadosztályok, 216. gépesített hadosztály)²³ alkotta, amely csupán 15 régebbi típusú harckocsival rendelkezett. A német XXXIX. hegyi hadtest támadását az N. K. Kirillov vezérőrnagy vezette 13. lövészhadtestnek kellett visszavernie. Lipovecen és környékén, amely a szlovák Gyorsdandár előrenyomulásának iránya volt, a Szemjon Akimovics Tkacsenko vezérőrnagy vezette 44. hegyi lövészadosztály helyezkedett el.²⁴

A szlovák Gyorsdandárral szembenálló szovjet 44. hegyi lövészadosztály legénységének többsége a Kaukázusból, míg némelyek Közép-Ázsiából származtak. Tkacsenko vezérőrnagy mindössze 43 éves ukrán származású parancsnok volt, és a hadosztály vezetését 1940 júniusában vette át. A 44. hegyi lövészadosztály hadrendjébe tartoztak a 25., 146., 305. és 319. lövészezredek, a 122. és 179. tüzérezredek, az 56. páncéltörő tüzérosztály, a 424. önálló légvédelmi tüzérosztály, a 61. utászászlóalj, 12. önálló híradó-zászlóalj, egy lovasszázad és további ellátó egységek. A hadosztály létszáma június 22-én elérte a 9 159 főt, azonban július 21-ig 7 500 főre csökkent. A legénység kézi fegyverzetét 8 306 db ismétlő, 3 741 db félautomata puska és 359 db géppisztoly alkotta.²⁵ Egy később fogságba ejtett szovjet tiszt elmondásai szerint július 12-én a hadosztály kézi fegyvereinek száma csupán 2 861 db 1910/30 mintájú Mosin puska, 384 db félautomata puska és 111 db géppisztoly volt. A július 21-i adatok szerint a szovjet seregetest 66 db nehézgéppuskával,²⁶ 12 db 45 mm-es páncéltörő ágyúval, 17 db 76,2 mm-es hegyi löveggel és 41 db aknavetővel rendelkezett. Az alakulat mozgékonyságát 1 274 ló és 199 tehergépkocsi biztosította, viszont nem birtokolt semmilyen páncélozott gépjárművet, néhány T-20 Komszomolec tüzérségi vontatót kivéve, amelyek a páncéltörő ágyúk szállítását segítették. A hadosztály légvédelmének fegyverzetét 1910-es mintájú Maxim géppuskák, valamint kisebb mennyiségben 1938-as mintájú 12,7 mm-es DSK nehézgéppuskák alkották. Nyilvánvaló, hogy ezt a szovjet seregetestet július 21-ig feltöltötték és megerősítették, viszont korábbi erejét (legénység létszáma, fegyverzet) már nem érte el. A 44. hegyi lövészadosztály gyalogsági fegyverzete erős volt, ismétlő és félautomata puskákkal, géppisztolyokkal és nehézgéppuskákkal ellátva. Tkacsenko vezérőrnagy támadásra készült, nem védelemre, sőt tudomása sem volt a szlovák Gyorsdandárról.²⁷

2. táblázat: Az alakulat hadrendje 1941. július 21-én (szerkesztette: a szerző)

Hadrendi elem	Egységek	Létszám
Parancsnokság és törzsszázad (parancsnok: Rudolf Pilfousek vezérkari ezredes)		30 tiszt, 10 altiszt, 149 tiszt és közlegény
Gépkocsizó gyalogos csoport (parancsnok: Karol Hrabec őrnagy)	3 gyalogszázad, géppuskás század, hegyi ágyús üteg, páncéltörő ágyús szakasz, aknavető-szakasz, híradóraj	22 tiszt, 1 altiszt, 821 tiszt és közlegény
11. tüzérezred (parancsnok: Ján Kallo őrnagy)	2 könnyű tarackos tüzérosztály, 1 nehéz ágyús tüzérosztály	70 tiszt, 13 altiszt, 1 476 tiszt és közlegény

Harcokocsizászlóalj (parancsnok: Jozef Dobrotka őrnagy)	törzsszázad, 2 harckocsiszázad, 3 páncéltörő ágyús század	33 tisztt, 15 altisztt, 876 tisztes és közlegény
Gépkocsizó felderítő osztály (parancsnok: Tibor Dualský őrnagy)	2 kerékpáros század, 2 nehéz lovasszázad, gépkocsizó lovasszázad	25 tisztt, 11 altisztt, 734 tisztes és közlegény
15. könnyű légvédelmi üteg	2 gépágyús szakasz	4 tisztt, 139 tisztes és közlegény
Utászszázad (parancsnok: Rudolf Ivanič hadnagy)	3 utászszakasz	5 tisztt, 249 tisztes és közlegény
Hiradószázad (parancsnok: Baltés hadnagy)	telefonos és távbeszélő- szakasz	4 tisztt, 118 tisztes és közlegény
315. tehergépkocsi-oszlop		1 tisztt, 51 tisztes és közlegény

1941. július 21-én a Rudolf Pilfousek vezérkari ezredes által vezetett szlovák Gyorsdandár létszáma 4 902 fő (195 tisztt, 52 altisztt, 4 659 tisztes és közlegény) volt. A Gyorsdandár legénységének nagy része ereje teljében lévő, 1918-1920-as születésű férfiak voltak, akik viszont nem rendelkeztek harci tapasztalatokkal. Hiány volt a tisztekből és az altisztekből is, sőt a harcra való elméleti felkészültségük sem volt kiváló. A dandárnál beosztott német tisztek és altisztek is tevékenykedtek (pl. Von Lengerke őrnagy, aki összekötő tisztt volt a tüzérségnél), de létszámuk ismeretlen. Az is tény, hogy minden utászszakasznál volt egy német altisztt, aki egyben a parancsnokhelyettesi tiszttet is betöltötte.²⁸ A dandár 1 666 db pisztollyal, 2 815 db puskával, 156 db vz. 26 könnyű és 27 db vz. 24 nehéz géppuskával, 2 db 81 mm-es vz. 36 aknavetővel, 39 db 37 mm-es vz. 37 páncéltörő ágyúval, 8 db 20 mm-es Oerlikon gépágyúval, 4 db 75 mm-es vz. 15 hegyi löveggel, 24 db 100 mm-es vz. 30 tarackkal, 12 db 105 mm-es vz. 35 ágyúval, 5 OA vz. 30 páncélgépkocsival és 43 könnyű harckocsival (27 Lt-35, 9 Lt-38, 7 Lt-40), 5 MTH lánctalpas traktorral, 445 tehergépkocsival, 10 egészségügyi gépjárművel, 4 tartálygépkocsival, 137 személygépkocsival, 90 motorkerékpárral és 296 kerékpárral rendelkezett.²⁹ Fegyverzet tekintetében tehát a dandár tüzérsége erős, hadosztály szintű, a harckocsi alakulatok pedig megfelelőek voltak, a gyalogság viszont gyengébb volt a kelleténél (csupán 2 db aknavetővel rendelkezett, géppisztollyal pedig egyel sem), védelemben azonban alkalmas volt a légitámadás és a szovjet harckocsik támadásának elhárítására.³⁰

Bibliográfia

Cséfalvay, František et al.: *Vojenské dejiny Slovenska, zv. V. (1939–1945)*, Bratislava, 2008.

Cséfalvay, František et al.: *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939–1945*, Bratislava, Vojenský historický ústav, 2013.

Klubert, Tomáš: *Bitka pri Lipovci*. Rigorózna práca, Bratislava, 2001.

Mičianik, Pavel: *Slovenská armáda v ťažení proti Sovietskemu zväzu (1941–1944) I.*, Banská Bystrica, 2007.

Pecina, Jozef: Poľné delostrelectvo Rýchlej divízie 1941–1942. (Od Kyjeva po rieku Mius), *Vojenská história*, 9, 2005, č. 1., 56–73.

Szabó Péter – Számvéber Norbert: *A keleti hadszíntér és Magyarország, 1941–1943*, [Nagykovácsi], Püldo Kiadó, é. n.

Vojenský historický archív Bratislava (VHA), *Spravodajstvo slovenskej armády (55-57-4)*

1 Rudolf Pilfousek (1899–1980) szlovák vezérkari ezredes. Német nemzetiségűként kiválóan beszélt a német nyelvet. A Gyorscsoport, majd a Gyorsdandár parancsnoka volt. 1941 augusztusában visszatért Szlovákiába. 1942 augusztusától 1943 augusztusáig a Biztosító hadosztály parancsnokaként működött. 1944 augusztusában belépett a Waffen-SS-be, majd november végén a szlovákiai német nemzetiségűeket felsorakoztató SS-Heimatschutz parancsnokává nevezték ki. A frontvonal közeledtével elhagyta Szlovákiát. Életének további szakasza ismeretlen. František Cséfalvay et al.: *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939–1945*, Bratislava, Vojenský historický ústav, 2013, 197–198.

2 Július Nosko (1907–1986) szlovák lovassági őrnagy. 1941. július 8-tól a Gyorsdandár törzsfőnöke volt. 1942 tavaszán két hónapot töltött el a német 6. hadseregnél Harkov térségében, ahol jelentős tapasztalatokat szerzett. Szlovákiába való visszatérése után a szárazföldi erők parancsnokságán tevékenykedett. 1943 áprilisában a Biztosító hadosztályhoz került, augusztus 1-jén pedig a hadosztályból átszervezett 2. gyaloghadosztály törzsfőnöke lett. 1943 októberében visszatért Szlovákiába. Együttműködött az illegálisan működő ellenállókkal. A szlovák nemzeti felkelés után az 1. csehszlovák hadsereg törzsfőnöke volt. 1944 októberében vezérkari ezredessé léptették elő. 1946-ban a 2. gyaloghadosztály parancsnoka lett Besztercebányán. Még ebben az évben dandártábornokká nevezték ki. 1953-ban tartalékba helyezték. Uo., 182.

3 Pavel Mičianik: *Slovenská armáda v ťažení proti sovietskemu zväzu (1941–1944) I.*, Banská Bystrica, 2007, 86.

4 František Cséfalvay a kol.: *Vojenské dejiny Slovenska, zv. V. (1939-1945)*, Bratislava, 2008, 81.

5 A szakmailag jól kiképzett és felkészített hivatásos tisztek és altisztek hiánya miatt már 1939 novemberében Besztercebányán megnyitotta kapuit a katonai akadémia. Ez a katonai iskola készítette fel és képezte ki a szlovák szárazföldi erők és a légierő jövőbeni tisztjeit. Noha az oktatás időtartama két év volt, a tisztek hiánya miatt már 1940 augusztusában az első évet abszolvált hallgatókat tisztté avatták. A Szovjetunió elleni hadbalépés után, 1941 júliusában a katonai akadémiát feloszlatták, a hallgatókat pedig hadnagyi rangban a harcmezőre küldték. Az akadémia 1941 novemberében kezdte meg ismét működését. Vladimír Segeš-Vojtech Dangl-Miloslav Čaplovič-Jan Štaigl-Jozef Bystrický-Michal Štefanský-Imrich Purdek: *Vojenské dejiny Slovenska a Slovákov*, Praha, Ottovo Nakladatelství, 2015, 287.

6 Mičianik: *Slovenská armáda*, 86.

7 Uo., 86.

8 Uo., 87.

9 Vojenský historický archív (VHA), 55-57-4, kr. 57, Veliteľstvo armády, Č. 107.118/Taj. oper. 1941, Operačný rozkaz č. 47, SV. 9. júl 1941.

10 Jozef Pecina tanulmányában a Ján Kallo tüzérőrnagy vezette 11. tüzérezred fegyvereinek elosztása eltérő, mint ahogy Mičianik leírja könyvében. Pecina munkájában 1941 júliusában mindhárom tüzérosztály egyenként 8 db 100 mm-es vz. 30 tarackkal és 4 db 105 mm-es vz. 35 ágyúval rendelkezett. Jozef Pecina: *Pol'né delostrelectvo Rýchlej divízie 1941-1942. (Od Kyjeva po rieke Mius)*, *Vojenská história*, 9, 2005, č. 1. , 58.

11 Mičianik: *Slovenská armáda*, 89.

12 Cséfalvay: *Vojenské dejiny*, 81.

13 Juraj Tibor Dualský (1903-?) százados. A 2. lovas felderítő osztály parancsnoka volt egészen 1944. február 1-ig. Részt vett a Minsk, Borisov és a Rosztov környéki harcokban is. 1943 januárja és novembere között a Biztosító hadosztály alárendeltségében irányította a motorizált felderítő osztályt. 1944 februárjában saját kérésére katonai kórházba került. 1945 májusától a csehszlovák haderőnél szolgált alezredesi rangban. 1948-ban nyugállományba

helyezték. Cséfalvay: *Vojenské osobnosti*, 55—56.

14 Karol Hrabec (1901-?) szlovák őrnagy. A Gyorscsoport gépkocsizó gyalogzászlóaljának és a Gyorsdandár gépkocsizó gyalogos csoportjának parancsnoka volt. 1941. augusztus 20-tól a Biztosító hadosztály 102. gyalogezredének parancsnokaként működött. 1941. július 1-jén alezredessé nevezték ki. 1944 után kórházi és házi kezelést is kapott. 1949-ben egészségügyi okok miatt nyugállományba helyezték. Uo., 93.

15 Mičianik: *Slovenská armáda*, 89.

16 Ján Straka (1913–1987) szlovák főhadnagy. 1941 nyarán a Gyorscsoport-, majd a Gyorsdandár-törzs hadműveleti osztályának vezetője volt. Részt vett a Wojtkowa, Załuż melletti, valamint a lipoveci ütközetekben is. 1942. június végén áthelyezték Eperjesre, Szlovákiába. 1943 első felében a Biztosító hadosztály tisztjeként szolgált és kapcsolatot létesített a szovjet partizánokkal, majd visszatért Szlovákiába. Részt vett a szlovák nemzeti felkelésben. A háború vége felé Petrov-Korpulov szovjet őrnagy partizáncsoportjában tevékenykedett. 1945. április 9-től az 1. csehszlovák hadtest tagja lett. A háború után a prágai Katonai Főiskola professzora volt. 1947-ben alezredessé léptették elő. 1949-ben nyugállományba helyezték. Halála után, 1992-ben posztumusz ezredessé léptették elő. Cséfalvay: *Vojenské osobnosti*, 226–227.

17 Mičianik: *Slovenská armáda*, 89–90.

18 Uo., 94.

19 Uo., 95.

20 Uo., 95.

21 1941. június 23-án létrehozták a Szovjet Fegyveres Erők Főparancsnoksága Főhadiszállását, amelyet hamarosan Legfelsőbb Parancsnokság Főhadiszállásává szerveztek át. Augusztus 8-án ebből alakult meg a Legfelsőbb Főparancsnokság Főhadiszállása (orosz nyelvű rövidítése: SZTAVKA). Szabó Péter – Számvéber Norbert: *A keleti hadszíntér és Magyarország, 1941–1943*, [Nagykovácsi], Püedlo Kiadó, é. n, 16.

22 Mičianik, *Slovenská armáda*, 97–98.

23 26. hadseregtől

24 Mičianik: *Slovenská armáda*, 98.

25 Ezek 1941. június 22-i adatok, természetesen a harcok során ezeknek a fegyvereknek a száma jelentősen csökkent. Mičianik: *Slovenská armáda*, 99.

26 Nem derül ki, hogy ezek mind 12,7 mm-es nehézgéppuskák voltak-e, viszont tény, hogy a hadosztály rendelkezett ilyen nehézgéppuskákkal.

27 Mičianik: *Slovenská armáda*, 98-99.

28 Uo., 100.

29 Uo., 101.

30 Tomáš Klubert: *Bitka pri Lipovci*. Rigorózna práca, Bratislava, 2001, 25.